

KO E KAATI TU'UTA MA'AE KAU PĀSESE NU'USILA

Ko e fakamatala 'okutanaki 'i he foomuni pea mo e ngaahime'a 'okufakahokolotongaho'otu'utamai 'okufiema'ukengäuekiai 'a e Kasitomu, Imikuleisini, Malu'i-e- Me'amo'ui, Malu'i-e- Kau'a, PotungäueMo'ui, MonumanuKaivao, Polisi, KauTānakiMo'ua Pa'anga, Fakamaau'anga, Penefti, NgaahikautahaTokoni, VahefonuaFai'angafili, PotungäueTukuhau pea mo e Va'a Fakalao ki he Pa'anga. Ko e ngaahifakamatalani 'okufakalao, 'o fakatataumo e lao' o Nu'usila, pea 'e 'oatuiki he ngaahiKautaha/Potungäue 'okutotonukenausio/ma'u e ngaahifakamatalani. 'Oku kauhenihonofaka'aonga'i e fakamatalakafakafehoanaki 'a e ngaahifika/fakamatala 'i he vaha'a 'o e ngaahiKautaha/Potungäue 'oku ha. Hilihonotānaki 'o e ngaahifakamatalani, 'e lava pekefaka'aonga'iki he kaveingafakasetisitika 'e he SetisitikaNu'usila.

- **Ko e Kaati Tu'uta 'oku fakalao – ko ha fakamatala hala/loi 'e lava ke hoko ai ha ngaahi tautea, kau ai hono 'ave fakamālohi 'o e ngaahi kolao, mo'ua pa'anga, hopo, nofo popula pea mo hono fakafoki fakalao mei Nu'usila.**
- Kuo pau ke fakafonu e he taha kotoa pe, kau ai e fānau, 'a e Kaati Tu'uta.
- Kātaki 'o fakafonu 'a e ONGO tafa'aki 'o e Kaati Tu'uta, 'i he lea fakapālāngi.
- Hiki fakamata'i tohi lahi hange ko e: NEW ZEALAND pe faka'ilonga'i 'a e tali hange ko eni:

1	Fika puna/hingoa 'o e vaka	Fika ho sea vakapuna
	<input type="text"/>	<input type="text"/>
	Taulanga/mala'e na'a ke heka ai ki he vakapuna/vaka	<input type="text"/>
	Fika ho'o Paasipooti	<input type="text"/>
	Puleanga 'oku ha/'asi he Paasipooti	<input type="text"/>
	Hingoa Fakafāfili	<input type="text"/>
	Hingoa 'uluaki	<input type="text"/>
	'Aho Fa'ele'i	<input type="text"/> 'aho <input type="text"/> mahina <input type="text"/> ta'u
	Fonua ne fa'ele'i ai koe	<input type="text"/>
	Ho'o Ngäue	<input type="text"/>
	Tu'asila kakato 'i Nu'usila	<input type="text"/>
	Tu'asila E-mail	<input type="text"/>
	Fika telefoni/telefoni to'oto'o	<input type="text"/>

2a Tali e kongas/sekisoni ko 'eni kapau 'oku ke nofo Nu'usila. Kapau 'oku 'ikai, 'alu ki he 2b.

Ko e ha hono fuoloa ho'o mama'o mei Nu'usila? ta'u mahina 'aho

Ko e fe'a e fonua muli na'a ke nofo fuoloa taha ai?

Ko e ha 'a e 'uhinga lahi ho'o folau? ☐ faka-pisinisi ☐ faka-ako ☐ me'a kehe

Ko e fe'a e fonua te ke nofo ai 'i he mahina e 12 ka hoko mai? ☐ Nu'usila ☐ fonua kehe

2b Tali e kongas/sekisoni ko 'eni kapau 'oku 'IKAI te ke NOFO Nu'usila.

Ko e ha hono fuoloa, ho'o fakakaukau ke ke nofo 'i Nu'usila? ☐ Ta'e Fakangatangata **pe** ta'u 'e mahina 'e 'aho 'e

Kapau 'oku 'ikai te ke nofo ta'e fakangatangata, ko e ha 'a e 'uhinga lahi ho'o folau mai ki Nu'usila?

☐ sio ki hoku fāfili/kaungāme'a ☐ fakapisinisi ☐ 'eva'eva/mālōlō
☐ konifelenisi/fakataha ☐ me'a fakaako ☐ me'a kehe

Ko e fe'a e fonua na'a ke nofo fakamuimui ai he mahina 'e 12 pe lahi hake?

Pulē'anga, vahe-fonua pe vahenga Sipi pe kouti 'a e positi-ofisi

Kātaki 'o fulihiki he tafa'aki e taha 'oku 'iai e ngaahifehu'iai, pea ke fakamo'oni

3

Hiki mai e ngaahi fonua na'ake 'a'ahi ki ai 'i he 'aho e 30 kuo situ'a.

4

'Oku ke 'ilo 'a e ngaahi me'a 'oku fa'o 'i loto 'i ho'o kato/puha?

'lo'Ikai

5

FAKATOKANGA: ko e fakamatala hala/loi 'e lava pe ke ke mo'ua pa'anga \$400 he momeniti pe ko ia.

'Oku ke 'omai ki Nu'usila ni:

• **Ha me'akai:** moho, mata, kei maloulau, fakatolonga, kofukofu'i malu, pe fakamōmōa?

'lo'Ikai

• **Ha monumanu pe ngaahi me'a fou mei ha monumanu:** kau heni e kakano'i manū, ngaahi me'akai fou mei he hu'akau, ika, hone, ngaahi me'a fou mei he pi, fua'imoa, fulufulu'i manū, ngeesi fingota, fulufulu'i sipi/manu teeki faito'o, kili'i manū, hui, pe insēkite?

'lo'Ikai

• **'Akau pe ngaahi me'a fou mei he 'akau:** fua'i 'akau, matala'i 'akau, tenga'i 'akau, foha'i 'akau, kakano'i 'akau, kili'i 'akau, lou 'akau, nati, vesitapolo, kongokonga 'o ha 'akau,talingelingā, lou'akau, pitu pe kau'i uite, kau ki ai mo e ngaahi me'a ki he ouau fakalotu pe fakafaito'o?

'lo'Ikai

Ngaahi me'a kehe 'e maumau/lavea ai 'a e malu-'ae-me'a mo'ui (biosecurity) 'o kau ai 'a e:

• me'a fakafaito'o ki he monumanu, fakatupu/ohi me'a mo'ui(biological cultures), me'a mo'ui(organisms), kelekele pe vai?

'lo'Ikai

• Ngaahināunāuki he fangamanu, 'akaupevai, kaukiai 'a e ngoue, tauhi 'o e hone, toutai, sipoti 'itahi/vaipe nāunau uku?

'lo'Ikai

• Ngaahi nāunāu ki he ngāue/sipoti 'i tu'a, kau ki ai 'a e su, tēniti, nāunāu kemi(camp), tuli-manu, fongonga vao, tā-pulu pe nāunāu sipoti?

'lo'Ikai

'I he 'aho e 30 kuo situā (lolotonga ho'o mama'o mei Nu'usila) na'a ke 'alu ki ha 'elia 'o ha toafa, feohi mo ha fanga manu (tukukehe fanga manu tauhi hange ko e pusi mo e kuli) pe 'alu ha feitu'u/faama 'oku ngaohi(process) monumanu pe 'akau?

'lo'Ikai

6

'Oku ke 'omai ki Nu'usila ha:

• **Faito'o:** laka hake 'i he faito'o fe'unga mo e māhina 'e 3 na'e 'ikai tu'utu'uni atu ma'au?

'lo'Ikai

• **Ngaahi koloa fakangatangata pe mātu'aki tapui:** 'o hangē ko e ngaahi me'atau, tohi fakalielia, 'akau pe monumanu 'oku teitei mōlia atu, faito'o kona tapu ta'efakalao pe fakangatangata?

'lo'Ikai

• **Kavamalohi:** lahi hake he hina kava malohi e 3 ('oua na'a lahi hake he lita 1.125 ki he taha) pea mo e lita 4.5 'o e uaine pe pia?

'lo'Ikai

• **Tapaka:** lahi hake he sikaleti e 50 pe kalami 50 'o e koloa tapaka (kau heni 'a e sikaleti fio mo e koloa tapaka)?

'lo'Ikai

• **Koloa ma'u mei tu'a pule'anga pea mo e/pe fakatau ta'e tute 'i Nu'usila:** ko hono mahu'inga katoa 'oku laka hake he NZ\$700 (fakataha'i mo e ngaahi koloa me'a'ofa)?

'lo'Ikai

• **Koloa 'ave ke faka'aonga'i ki he faka-pisinisi pe faka-komēsiale?**

'lo'Ikai

• **Koloa 'a e toko taha kehe?**

'lo'Ikai

• **Pa'anga Kesi (cash):** NZ\$10,000 pe lahi hake (pe pa'anga muli tatau), kaumai moe ngaahi sieke-traveller, talafi faka-pangikē, mani-ota etc?

'lo'Ikai

7

'Oku lolotonga 'i ai ha'o paasipooti Nu'usila, visa nofo pe visa foki? – Kapau 'oku 'io 'alu ki he 10

'lo'Ikai

Ko e toko taha nofo-fonua Nu'usila koe ka 'oku ke faka'aonga'i 'a e paasipooti muli? – Kapau ko e 'io 'alu ki he 10

'lo'Ikai

'Oku 'i ai ha'o paasipooti 'Aositelelia, visa nofo-ma'u pe visa foki mei 'Aositelelia? – Kapau ko e 'io 'alu ki he 9

'lo'Ikai

8

Ko hono toe.

Kuopau kekemavahemeiNu'usilakimu'a pea 'osiho'o visa pe ko e fakafoki fakalao koe.

'lo'Ikai

Ko ho'o folau ki Nu'usila ko e me'a fakafaito'o pe fealea'aki pe fa'ele?

'lo'Ikai

Fili e taha 'oku 'i ai 'eku visa tu'uta (faka'ilonga'i 'io kapau 'oku 'i ai ha'o visa, neongo pe 'oku 'ikai fakapipiki ki ho'o paasipooti)

'lo'Ikai

pe 'oku 'ikai ha visa pea 'oku ou kole visa 'eve'eva 'i he 'eku tu'uta.

'lo'Ikai

9

Kuo 'ositautea fakalao pea nofopōpulaki he mahina 12 pelahiange, pekuofakafokifakapule'anga, fakafokipe 'ikaitalime ha fonua 'i ha taimipe?

'lo'Ikai

10

'Oku ou fakaha heni ko e fakamatala 'oku ou fokotu'u/oatu ko e mo'oni, totonu, pea kakato.

'lo'Ikai

Fakamo'oni

'Aho

(mātu'a pe tauhi-fānau kuo pau ke fakamo'oni ma'ae fānau si'i hifo he ta'u 18)

Ko e Lao Fakapulipuli 1993 'oku ne tokonaki 'a e ngaahi totonu ke sio/vakai ki ai, pea mo e fakatonotonu 'o e, fakamatala fakatautaha. Kapau 'oku ke fiema'u ke ke sio/ngāue'aki 'a e ngaahi totonu ni kātaki, fetu'utaki ki he Potungāue Kasitomu 'a Nu'usila 'i he 0800 428 786 pe E-mail: feedback@ customs.govt.nz pea mo/pe Imikulisoni Nu'usila 'i he PO Box 1473, Wellington.